

СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА – галузь педагогіки, яка в сучасних умовах динамічно розвивається як інтегративне знання, що вивчає «особистість у середовищі», «особистість у ситуації», «особистість у системі соціальних стосунків» на різних етапах її соціальної зрілості – від народження до глибокої старості, з позиції її актуальних потреб і потенційних можливостей. Завдяки широкому проблемному полю має унікальні можливості для швидкого реагування на соціальні виклики, виникаючі проблеми людини у складних життєвих ситуаціях і в різних соціальних середовищах, надання їй допомоги, підтримки і захисту у процесі її соціального розвитку і самореалізації, впливу на виховний процес у різних вікових групах і соціальних ін-тах, дослідження впливу соціальних факторів середовища на соціалізацію особистості, розробки і реалізації соціально-пед. умов по оптимізації соціалізації на рівні особистості і групи з урахуванням конкретних умов соціального середовища, та на принципах партнерської і міжсекторальної взаємодії з різними соціальними інституціями у розв'язанні складних соціально-пед. проблем, а також встановлювати закономірності, виявляти тенденції і проблеми соціального становлення особистості.

С. п. має три парадигми розвитку: наук., освітню і практичну. Як наука забезпечує соціальний зміст пед. знання, вироблення методол. і теор., технол. і

наук.-метод. основ С. п., її категоріально-термінологічного апарату. Здійснює підготовку наук. кадрів. Як освітня галузь С. п. відображає наук.-освітню діяльність і формує систему наук. соціально-пед. знання, необхідного для профес. діяльності соціальних педагогів і соціальних працівників, а також соціальних педагогів-дослідників; характеризує освітній стандарт спеціальності «соціальний педагог». Як сфера практичної діяльності — спрямована на людину в різних ситуаціях її взаємодії із соціумом і допомогу їй у вирішенні конкретних проблем цієї взаємодії шляхом здійснення: превентивно-профілакт. роботи; включення осіб і груп соціального ризику у процес вирішення власних проблем як активних суб'єктів; інтеграції зусиль, засобів і можливостей різних держ. і недерж. соціальних ін-тів у захисті прав дітей; надання пріоритету роботі з безпритульними, дітьми-сиротами і позбавленими батьківського піклування, з девіантною/делінквентною поведінкою, з різними категоріями вразливих сімей та підвищення соціально-пед. компетентності фахівців соціальної сфери. Основна мета практичної соціально-пед. діяльності полягає у гармонізації взаємодії особистості і соціуму.

Поняття «С. п.» у наук. обіг було введено німецьким педагогом А. Дістервегом. Основні ідеї її розвитку були закладені у працях П. Наторпа, Г. Ноль, Г. Боймера на поч. ХХ ст. Згідно з ними основне призначення С. п. полягає в інтеграції виховних сил суспільства з метою підвищення культурного рівня народу та у соціальній допомозі знедоленим дітям, профілактиці правопорушень неповнолітніх. В Україні значний внесок у розвиток сучасної С. п. зробили Т. Алексеєнко, О. Безпалько, Р. Вайнола, І. Зверева, А. Капська, Г. Лактіонова, Л. Міщик, Ж. Петрочко, Ю. Поліщук, О. Рассказова, А. Рижанова, І. Трубавіна, С. Харченко та ін., створені ними наук. школи.

Лит.: 1. Алексеєнко Т. Ф. Соціалізація особистості: можливості й ризику: наук.-метод. посіб. Київ: Наукова думка, 2007. 2. Алексеєнко Т. Ф., Жданович Ю. М., Зверева І. Д., Кононко О. Л., Кушнарьов С. В., Куниця Т. Ю., Сергеева Н. В. Соціальна педагогіка: словник-довідник. Вінниця: Планер, 2009. 424—426. 3. Веретенко Т. Г., Алексеєнко Т. Ф., Басюк Т. П., Зверева І. Д. (ред.) та ін. Соціальна педагогіка: теорія та технології: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Центр учбової літератури, 2006.

Т. Ф. Алексеєнко